

ממשפחה זו יצאה שלשלת ארוכה וענפה של רבנים גדולי תורה מחברי ספרים ואנשי שם שנתפזרו ברחבי מחוז מרמורוש בפרט וארץ הגר וגליציה המזרחית בכלל, פוק חזי בספרי תולדות הקהלות הנ"ל. [כנייהם ספר מרמורוש, ישיבות הונגרי, ראשי גולת אריאל, חכמי טרנסלברני, פאר משולם תולדות אדמורי"י טאש, ולאחרונה ס' שושלת ספינקא. וראה עוד פרטים לתולדות המשפחה בספר מדרש אהרן להרה"צ אהרן ווייס זצ"ל מראסוויגעף שנדפס מחדש עם מגלת יוחסין.]

וכאן המקום לציין מה שסיפר לי הרב משה יעקב ווייס שליט"א רב דנוה אחיעזר ב"ב שמרן הגרי"ג ווייס זצ"ל בעל שו"ת מנחת יצחק אמר לו כמה פעמים בשם אביו ז"ל שגם משפחתו מתייחסת אחר משפחת הררש"צ אך לא ידע בדיוק אם היה מצאצאי בנו של רש"צ הר"ר אברהם או מאבותיו למעלה בקודש.

[בפרנומרגנטין שבסו"ס נדבות פי [תר"ח] להרה"ק מהרי"א מקומרנא נזכר ר' שמואל צבי בן חי' מביסטרא. ולפי חשבון השנים נראה שהוא נכד של ר' שמואל צבי הנ"ל, אך לא א"ז רש"צ בן בנו ר' פייזש הנ"ל כי הוא נולד בשנת תרל"ה והדבר צריך בירור. וכן בפרע. לס' עטרת צבי שנדפס תרל"ה בלובב נזכר תחת ביסטרא ר' שמואל צבי].

י"ג) הרה"ח ר' שמואל צבי זצ"ל מקאליב בן הרה"ח ר' גדליה זצ"ל.

"וכמדומני ששם משפחתו היה גריסג—ט, ובנו רש"צ הוא הוא ששינה השם ל"ווייס" שלא רצה ליקרא בשם לעז של שם ה'."

"אודות ר' גדליה זה שמעתי, שפ"א סיפרו לו שיש בעירו איזה בית שמסוכן לגור שמה שקודם הברית אירעו מקרים רח"ל לילדים שהיו שם ופ"א ילדה אשת בעלת הבית ההוא בן והיה וואכנאכט, עמד ר' גדליה ולקח עשרה בני אדם לבית ההוא שעשו ההכנות הדרושות והורה להם מה לעשות והוא עמד על גביהם לישוב כל הלילה וללמוד ולא להפסיק, והנה באמצע הלילה נשמע דפיקה על הדלת בקריאה "אנחנו רוצים ליכנס" אך ר' גדלי' הורה שלא יענו, וככה נתגברו הקולות בחוץ אך הם היו שקועים בלימודים ובאו מבחוץ עם מחיק והתחילו לזרוק אבנים — והנה בבוקר כשלא בא ר' גדלי' והתינוק לברית לביהמ"ד שלחו אחריו וראו שכל מקום הבית ההוא טמון באבנים והנה התחילו לחלוץ האבנים לראות מה אירע עם האנשים, והמה ראו כן תמהו כי נשארה הבית על מכונה והאנשים חיים בריאים ושלמים בתוכה, ומן האבנים הללו בנה בעל הבית הזה בנין גדול שעמד דורות הרבה חקיני עוד ראה אותו. [מפי הרה"ח ר' יקותיאל ווייס נ"י ששמע מזקנו הרה"ח ר' נטע ווייס ע"ה נכד ר"ג הנ"ל].

י"ד) [ר' גדלי' הנ"ל אות י"ג היה] מצאצאי החכם ר' גדליה מעיר אויבן [בודא] שגר שם בזמן מלחמת הטורקים.

מקובל במשפחה אודותיו שהיה גביר נאה ומהודר, כשהיה מלחמת
 עסטרייך – אונגן עם טערקיי, נפל בשבי, והסולטאן לקחו כמלוה שלו וכיועצו,
 והנה זקיננו הנ"ל היה בקי בחכמת הרפואה בטבע העשבים, והסולטן היה חולה
 באיזה מחלה כמדומה שבר ובאמצע הדרך ראה הסולטן שזקננו הנ"ל מצחק,
 וכששאלוהו על זה השיב שהנה הוא רואה עכשיו מין עשב שטוב הוא נגר מחלת
 הסולטן אז אמר לו הסולטן שאם זה אמת יעשה לו טובה, אז לקח העשב ושתאו,
 והבריא, ונתן לו מתנות ושלחו לביתו בכבוד. [מפי הנ"ל].

ואולי הוא הוא הרב גדלי' מבודן שנדפסה אליו תשובה ומפלפל בדבריו בס' תורת חיים להרב
 חיים שבתי מסלוניקי ח"א סי' כ"ח. [ע' מבוא לשה"ג מארץ הגר לר"י גרינוולד] בשם "החכם
 השלם הפוסק כמהר"ר גדלי'" [וע"ש עוכדא שאירע בעת המלחמה בבודן אשר לא מצאתיה
 מובא אצל רושמי הקורות, אודות אחד שהיה לו חזקת מקום בביהכ"נ ובעת המלחמה ברח מן
 העיר ולקח אחר את מקומו ואחר המלחמה היה דין ודברים אם אבד הראשון את מקומו] – כל
 זה השערות שב"ז מוה"ר א"י שווארץ שליט"א אב"ד בווינא.

עוד סיפר הרה"ח רי"ק ווייס ששמע בצעירותו הרבה פרטים משמות אבות
 המשפחה של רש"צ מקאליב שהיו ביניהם גבירים בעלי שם במדינת הגר.
 אצ"ח 1234567 אוצר החכמה

ט"ו] מ' שרה ע"ה [אשת הרה"ח ר' שמואל צבי הנ"ל אות י] היתה בת הרבני
 החסיד ישיש ונכבד זקן מלא חכמה מופלג בתורה ויראה מוהר"ר יעקב הלוי
 הארוויטץ זצ"ל, וזוגתו הצנועה והחסודה מ' פייגע יוטא תנוח ותשכון בשלמה.
 אצ"ח 1234567 אצ"ח 1234567

כן מתארם בן בנם הר"ר אלעזר אלימלך הלוי הורוויץ בהקדמת ס' כנפי יונה שהוציא לאור (ומשם
 הנני מעתיק והולך כל סדר היחס להלן)

רא"א הנ"ל היה בן 'החסיד המופלג ותיק ועושה חסד יקר רוח נדיב לב מו"ה משה מנחם זללה"ה
 בנו של הר"ר יעקב הורוויץ הנ"ל.

[אשתו של רמ"מ מ' בלימה היתה בת הרב החסיד ר' אהרן מתתיהו ליבער זלה"ה מיישוב מיידאן,
 הנזכר בס' שולחן מלכים להר"ר משה צבי לאנדא בה"ר שלום דומ"ץ וואלאווא ב"ר נפתלי דוב
 חתן הרב הנ"ל].

הר"ר א"א הוציא לאור כמה ספרים ושם מפרט את הייחוס הנ"ל, [נראה במאורי גליציה ח"ג עמ'
 164 ושם כמה שגיאות].

וכדאי לציין שבהסכמת הרה"ק ר' ישכר בעריש אב"ד דאלינע [בן הרה"ק מהרי"א זי"ע] הנדפס
 בר"ס כנפי יונה [לבוב תרמ"ד] מתאר את רא"א הנ"ל בזה"ל "ש"ב ה' הרבני וכו' מו"ה אלעזר
 אלימלך וכו' ולאחריה בהסכמת הרה"ק ר' ברוך מוויזניצא כותב המשב"ק הר"ר אפרים מאהליר
 וז"ל "כן בא החסיד הר' א"א וכו' והוא ש"ב של הרב הצדיק המפורסם בנש"ק מדאלינא שהוא
 מחו' של אדמו"ר הק' שליט"א וכו'". מזה נראה שהיה הרא"א הנ"ל שאר בשרו של הרה"ק

מדאלינא באופן קרוב, וראה גם בהסכמות שנדפסו בספר ליקוטי אמרים להרמ"מ מוויטבסק [לכוב תרע"א] שנדפסה ג"כ הסכמת הרה"ק ר' יהודה צבי מדאלינא [בן הרה"ק רי"ב הנ"ל] וכן של חתניו הרה"ק מהר"י האלברשטאם והרה"ק מהרמ"מ מאלעסק זי"ע וכולם מכנים את רא"א הנ"ל בשם שאר בשרי, — ולא עלתה בידי לברר הקשר המדויק וכן אם מצד אביו או מצד אמו של הרא"א.

[ועלי להעתיק מה שמצאתי בטופס פרטי של ס' ליקוטי אמרים שהיה שייך לרא"א ורשום בצד הסכמת הרה"ק ר' יהודה צבי מדאלינא "ב' שעות הייתי אצלו בו ביום בבוקר".]

והנה בהסכמות לס' ליקוטי אמרים הנ"ל נמצאים גם תעודות שכתבו המשמשים בקודש של הסבא קרישא מוויזניץ [רא"א מאהלער הנ"ל] ואחיו הרה"ק מאטיניא זי"ע [ר' שמעון זעלצער] וכשניהם מתואר ג"כ בשם "שאר בשרי".

[אודות הר"ר אפרים מאהלער מצאתי במגית"ס שכראש ס' זריזותא דאברהם לר' אברהם העלער אב"ד דאלינא שמה כתוב שהמשמש בקודש כוויזניצא ר' אפרים מעללער היה נכד הרב הצדיק ר' ישכר דוב מטשארטקוב וצללה"ה אשר אשתו מ' הדסה היתה בת הר"ר יהודה חסיד מקאליש אחיו של הרה"ק בעל יושר דברי אמת מזבאריז — ואולי הכוונה לר' ישכר מו"ץ בקאליש בעל הילולא דפיסתא הנזכר להלן אות י"ח שהיה בן ה"ר יהושע אב"ד טשארטקוב ובכך יוכן הקירבה בינו לבין הרא"א הורוויץ, אמנם כ"ז דרך השערה, וראה מאורי גליציה ח"ג עמוד 165 שכתב כן לדבר ברור, וכן שם בעמוד 288 והדבר טעון בירור].

והנני מעתיק פה מה שמצאתי בסוף הספרים שהוציא לאור רא"א הנ"ל בין אותם שמזכיר בשם "שאר בשרי" שיש בהם ענין מיוחד.

במיידאן ש"ב ה"ר מאיר צבי סג"ל וחתניו האחד הר"ר סענדער ווייס [ממשפחת בעל אמרי יוסף מספינקא ומחבר ס' פאר יוסף תולדות הרה"ק הנ"ל], והשני הגאון ר' חיים יעקב גאטליב זצ"ל בעל יגל יעקב, והשלישי ר' חיים יהושע רעזמאויטש זצ"ל. [תולדות כל המשפחה בפרוטרוט מוזכר בספר מרמורש עמוד 420. וע' ראש ס' פאר יוסף הנ"ל].

ומה שמעוניין היא שבהקדמת ס' יגל יעקב עה"ת נזכר ש'אשת ה"ר מאיר צבי סג"ל מ' גוני בת הרה"ח, המר"מ בתוי"ש, מו"ה ר' ישראל דוב והיא היתה ש"ב מצד אביה, להרבנית הצדקנית של כ"ק הרה"ק מהרי"א זצ"ל מזידיטשוב, והי' לה ספר יוחס, עד הרב בעל אפי רברבי שהיה מאבותיו של בעל זרע יצחק א"ז של מהרי"א הנ"ל — ואודות משפחת הרבנית אשת מהרי"א עיין ספר ילקוט מהרי"א מזידיטשוב (לידידי הרה"ח מו"ה שמעון הירשלאר ומו"ה משה לייב ווייזער נ"י עמוד ק"א) שמביא את הו"ר יהושע העשל חותן המהרי"א. ואולי יש לזה קשר למה שהזכרנו לעיל קירבת משפחתו להרה"ק ר' ישכר בעריש מדאלינא, [והיינו ע"י אמו של רי"ב מדאלינא וכנ"ל].

[עוד מזכיר "ש"ב החסיד ר' יודא עביד רויזנברג מביטשקוף" ועיין בסו"ס באר יעקב ייתוסו אל הזרע יצחק שהיה א"ז של המהרי"א מזידיטשוב זי"ע].

ט"ז) הר"ר יעקב הלוי הנ"ל [אות ט"ו] היה בן הרב החסיד המקובל המפורסם וכו' מו"ה חיים צבי סג"ל איש הורוויץ זצ"ל מבריזדאוויץ ושם מנו"כ

י"ז) שהיה לו [לרח"צ] ייחוס עד השל"ה הקדוש זי"ע.

אוצר החכמה
אוצר החכמה

י"ח) זוגתו של רח"צ (אות ט"ז) מ' פרימציא ע"ה בת הרב המופלג החרף המושלם המפורסם מוה"ר ישכר זצ"ל

מילידי ק' קאליש ומנ"ץ שמה ואח"כ נתקבל לעיר קאלאמיי מח"ס הלולא דפיסחא על הגדה של פסח [לבוב תקס"ד] שנדפס בהסכמת הגאונים רצ"ה ראזאניס אב"ד לבוב, והגאון בעל ישועות יעקב, והגאון בעל חוות דעת.

ואעתיק בזה הסכמת החו"ד שיש בה ענין מיוחד.

הן בא לפני רצוי נפשי אחד המיוחד מבעלי תריסין דפ"ק הרב המופלג החרף המושלם המפורסם מהר"ר ישכר בן הרב המאה"ג מהו' יהושע זצ"ל אב"ד דק"ק פודקאמין, ובידו מחברת על סדר הגדה, וראיתי בו דברים עריבים ומתקבלים על נפש שומען, ומכירו אני לשעבר את האיש ההוא ואת שיחו כי נאה וכי יראת ד' בלבבו ואין חפצו להתגדר בו, אך ע"ד מאמרם שכל המרבה לספר כו', וחיבר מחברת הלז להגיד נפלאות במועצת ודעת בתורת השם ית', ולזאת אמרתי כל מן דין סמוכו לנא לאדפוסא אדרא וכל ישראל בחזקת כשרות המה השגת גבולו עד ממכרת ספריו וחלילה לשום אדם להדפיסם בלתי רשות מהמחבר או ב"כ פי המדבר לכבוד התורה יום ד' תמוז תקס"ד. ה"ק יעקב אב"ד דק"ק קאליש בעהמ"ח ספר חוות דעת.

והנה קטע מסוף הקדמתו להגדה שלו.

ולזה אמרתי זו תורה וזו זכרה לעד, ומאלף בחרתי הסתופף בבית ה', ומי יתן איפוא והי' לבנו זה כל הימים להשיג חידושים אמיתים בתורתנו וכי מסגולת האמת הוא כמו שהוא מסתתר בכל עוז תחת כנפי השגיאה להתעלמים ומתרחקים ממנו כן הוא נמצא לכל דורשיו, ונמשך אחרי מבקשיו, להשכיל דבר מתוך דבר לאשוריו, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים כי"ר.

הקדמתו ליסוד תכלית החיבור.

אמר הכותב, על כי ראיתי חדשים מקרוב באו פירושי ספר ההגדה ע"פ סוד והן כל אלה חברו אל עמק הסודים, ואני (בסודם) אל תבא נפשי ועם נעלמים לא אבוא אך אכתוב קצת מה שחידשתי בזה דרך ומשמעות דורשין, וכבר אמרו קבל האמת אף מן הקטן שבקטנים כי לא יאות שיהי' האדם תפארת להדברים אך כי הדברים הם תפארת להאדם ויופי האדם באיכותו ולא בכמותו הוא שאמר (איוב) הלא אוזן מלון תבחן וחיך אוכל יטעם, ירצה כי כמו שהחיך גוף האוכל יטעם אם יערב לו והיה בפיו למתוק ולא ידרוש אל פועל המאכל ההוא לדעת מי הוא זה ואי זה הוא כמו כן ממש אוזן מלין תבחן אם נופת תטופנה אמריו ויערב לנפש שמעו ולא יחקור לחמונת האומרו, יהי מלך בפיו, או כוש כעורו ואין יתרון אליו אם יהי' ממחצב חריץ או מהנפילים אשר בארץ, ואם כי אף בדרך הנגלה הלא כבר קדמו שרים גדולי חקרי לב לפרשו עכ"ז תמכתי ידי אף זרועי על

הרשאת (המגיד) לכ"א לבארו לפי דרכו באומרו דרך כלל שכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משוכת, וגם כי דמיתי ליישב איזו ספיקות אשר לא התעוררו בם, ופודק אין מידם, והאל אלקים נוראות יראנו מתורתו נפלאות.

[עיינ עליו מאורי גליציה ח"ג עמוד 288].

י"ט) הר"ר ישכר בן הרב יהושע הורוויץ אב"ד פידקאמין.

כן מכנהו הר"ר א"א הורוויץ הנ"ל בהקדמת ס' לקוטי אמרים, [ואולי קרא לעצמו הורוויץ על שם אמו בת הגאון מוה"ר יצחק אב"ד אה"ו].

והנה בס' כתבי הגאונים עמ' 17 מזכיר את הרב יהושע יהודה שמילא מקום אביו הג"ר משה כאב"ד טשארטקוב [לא נזכר פידקאמין] והוא אבי הרב ר' יצחק אלי' היילפרין אב"ד זלאזין ובס' עטרת יהושע [תולדות הפנ"י] עמ' 49 שהיה אב"ד פידקאמין וטשארטקוב.

והאמת אגיד כי תיוהא קחזינא הכא, שאף שהר"ר א"א הורוויץ כותב בהקדמת ס' ליקוטי אמרים שה"ר יהושע אב"ד פודקאמין היה "דור שלישי להגאון בעל פני יהושע" אשר מתאים עם מה שכתוב בספרים הנ"ל וסמוכין לזה משם משפחתו הורוויץ וכנ"ל, אמנם אם האמת שהיה בן ה"ר משה אב"ד טשארטקוב, הרי ר' משה נפטר בשנת תקס"ט כמו שרשום על מצבתו, וספר הילולא דפיסחא לר' ישכר בן בנו נדפס בשנת תקס"ד וכן הם תאריכי ההסכמות לספר, ושם מכנים הגאונים בהסכמותיהם את ר' יהושע אב"ד פידקאמין בן ר' משה בכנוי "זצ"ל" שכבר לא היה בין החיים, וא"כ לא יתכן שר' יהושע 'מילא את מקום אביו בטשארטקוב'. וקצת פלא שאין ר' ישכר או הגאונים המסכימים מזכירים את אבי אביו שלפי חשבון היה עוד בין החיים. ואף שאין בידי כעת ליישב הדברים הנני ממשיך לסדר סדר הייחס כפי שכתבו בספרים הנ"ל. [ש"כ הרוא"י שווארץ שליט"א העיר כי אולי מפני הצנזור הוצרכו לזייף ולכתוב שנה מוקדמת].

כ) הר"ר יהושע הנ"ל בן הרב משה אב"ד טשארטקוב.

ובס' עטרת יהושע עמ' 49 כתוב עליו 'הי' חתן הגאון ר' יצחק הלוי איש הורוויץ אבדג"ק אה"ו השאיר אחריו ברכה הרבה חידושים כת"י ולא נדפס ממנו כ"א תשובה אחת בס' שו"ת ר"מ איגרא אה"ע סימן י"ז עו"ש סימן מ"א, מובא בס' פתח עינים להריב"ץ זצ"ל, ובס' שו"ת הרא"ם יור"ד סימן י"ד, ט"ז, י"ז'.

יזזה נוסח מצבתו. מה נורא המקום הזה, שנגנו בן מזה בן מזה מ"ו בוצינא קדישא שמו, הקדוש משה עבד ד' בהגאון מו"ה שלמה דוב, איש אלקים, נ"י, ע"ה, פ"ה, נפטר ביום ד' תמוז תקס"ט לפ"ק תנצב"ה'.

[וע"ע כתבי הגאונים עמוד 17].

חותנו של הר"ר משה היה הגה"ק מהר"ר יצחק הלוי הורוויץ אב"ד אה"ו

תולדותיו וייחוסו עיין ר"ס ספר משנת הלוי [י – ם תשמ"ה] ס' ברכה משולשת [בילגוריי תרצ"ה] ומאורי גליציה ח"ב עמ' 106 בארוכה ועוד.

ר' איציקל המבורגר היה חותנו של הגה"ק ר' משולם איגרא זצוק"ל, ואבי אמו של הגה"ק מוה"ר נפתלי הורוויץ מראפשיץ זי"ע, ראה גם בס' ליקוטי מהר"ם השלם [להר"ר מ"מ וויזניצער נ"י] חומר רב לתולדות הגה"ק מהר"י הלוי וחתנו הרמ"מ אב"ד ליסקה.

1234567

והנה ייחוסו בקצרה

הרה"ק מוה"ר יצחק הלוי הורוויץ זי"ע אב"ד אה"ו בן הרב יעקב יוקל הלוי הורוויץ זי"ע אב"ד גלוגא, בן הרב מאיר זי"ע אב"ד טיקטין, בן הרב ר' שמואל שמעלקא הלוי הורוויץ אב"ד טארנא.

חותנו של מוהר"י אב"ד אה"ו הקצין ר' יעקב באב"ד מבראד [זוגתו מ' רייזל בת הרב שמואל הלוי אב"ד ריישא – חתן הרב יצחק אב"ד פוזנא מח"ס שו"ת מהר"י מפוזנא הנדמ"ח – וכן הג"ר אברהם הלוי – חתן המגיני שלמה – וב"ר נתן הלוי בן ה"ר אברהם הלוי אחי המהרש"א] בן הג"ר יצחק באב"ד מבראדי בן הג"ר ישכר בעריש מקראקא בן הרבי ר' העשיל מקראקא.

ויש לציין מש"כ במגית"ס להרר"י גראס מו"ץ פעטריווא שבסוף ספר כתר תורה, אודות חותנו של הגה"ק מהר"ם טיקטין, ה"ה הר"ר מאניס הכהן, אשר בס' שמן הטוב כתב שהיה בן ה"ר ישעי' כ"ץ דיין דק"ק בראד אחי בעל סמיכת חכמים וכתב עלה הרב הנ"ל 'אבל באמת הדבר צריך בירור אם היה ר' מאנס בן ר' ישעי'.

כ"א) הר"ר משה הנ"ל בן הרב שלמה דובעריש אב"ד גלוגא שהיה חתן רבינו הפני יהושע זי"ע.

ראה לתולדותיו של רש"ד בעטרת יהושע עמוד 48. כתבי הגאונים עמ' 17.

ובהקדמת רי"מ בידרמן לס' כוס ישועות לרצ"ה הלבפשטט [וורשא עת"ר] בה מלא השגות על הרצ"י מיכלזון והרב מסערצק זצ"ל שכתבו תולדותיו בד"ה זאת ועוד נהדר לדברי סוכן המלך וכר' – והעיקר שמביא שם הוא מס' עט"צ בתשו' מיום ב' ניסן תפ"ט בסופה כתב "זמן נשואי בני המופלא הר"ר בער שיחי" – ובחי' ב"ק ל"ט משנת תפ"ח כ' "וסברא זו כו' העירני בני בער שי" ובד' קי"ב משנת תפ"ט כ' דבני החתן בער שיחי" ומיום כ"ג אייר תפ"ט כ' ובני המופלא כ' בער שיחי" וע"ש בארוכה תולדות צאצאיו, ואחד מהם היה הר"ר אהרן יהושע אליהו הערצפילד זצ"ל אב"ד ראויטש [האריך בתולדותיו ה"ר אברהם בריק במוריה גליון ע"ג].

נז"ש להוסיף שבתוך הסכמת הג"ר אהרן יהושע הנ"ל על סידור דרך החיים משנת תק"צ מזכיר בה "מחותני הרב הגאון המפורסם... מוה"ר עקיבא איגר".

עוד לתולדותינו של רש"ד הנ"ל בראש ס' עטרת צבי [לאביו הגאון ר' צבי האלבערשטאדט] ובס' כלילת יופי עמ' קט"ו מזכיר הרבה כתבי קודש שראה ממנו, וברשימת כת"י [נספריה לאומית] כת"י מס' 2770 בכת"י יד יוסף מביא פסקים ממנו. וכן ראה שו"ת רח"כ חיו"ד סי' נ"ב, חחת"ס ע"ז דל"ז, הק' הס' חידושי מהר"ם ברכי וברשימת ההסכמות. לד"ר לוונשטיין ממוסבך.

לתולדות חותנו של רש"ד ה"ה רבינו הפני יהושע זי"ע ע' בארוכה ס' עטרת יהושע להר"ר דוד לייב צינץ [תרצ"ו ונ"י תשמ"ב] וס' כלילת יופי להרח"נ דעמביצער, ובמונאטשריפט [ברעסלוי 1910 כרך 54] מאמר שימחורין ובהפלט מאמר ר"י מסעראצק ומאמר ה"ד ווכשטיין עם תמונת כתב ידו [מובא בעטרת יהושע בלי צילום הכת"י] וראה רשימת כתבי יד בהם נזכר — במפתח כת"י בספרייה לאומית, ורשימת ההסכמות במפתח ההסכמות. ס' רבני פראנקפורט [הורוויץ] פרק שמונה עשר באורך.

והנה ידיעות אחדות שלקטתי אודות א"ז רבינו הפני יהושע זי"ע.

(א) אודות מדורת אש בשמחת תורה (מתוך מנהגי וורמייזא עמוד ר"ל).

על מה שכתוב שם שבשמח"ת "ועושין מדורה של אש גדולה".

הג"ה מפני מחלוקת שהיה בק"ק פפ"ד, ה' חשון (תקי"ד) נסע הרב הגאון בעל המחבר פני יהושע לקהילתו להשתקע איזה ימים וצוה לעשות תבשיל אצל האש, וכה עשינו, דהיינו גריסין של פול, ונקרא קאפע בלע"ז. וגם הוא בעצמו שמח שמחה גדולה לכבוד התורה ושתה עמנו. [וראה שם בהערות ידידי הר"ר בנימין האמבורגר נ"י בארוכה].

(ב) אודות הנחת תפילין בחול המועד .

בס' גדולת יהונתן (עמוד 134) במכתבו של הרבי ר' יהונתן זצ"ל אל הפני יהושע כתב זצ"ל, "ובפרט כי זה עשר שנים שכזבו לי שאיני מניח תפילין בחוה"מ הראיני נא כל פני תבל כאלו עברתי על לאו שניתן לאזהרת ב"ד והמגיד כחש לו, ואולם ר' יעקב מעמדין אין מניח תפילין בחוה"מ ואין אומר ולא עצבו מימיו וכו'" ע"כ. ולזה הכוונה בלוחות העדות עמ' 32 [במכתב הרבנים דק"ק פראג ובראשם הר"ר שמחה אל הפני יהושע] "באשר פר"מ הרעיש [העולם] וחכמי דור בענין הנחת תפילין בחה"מ דבר שאין כדאי לומר".

(ג) תשובתו אודות טומאת כהנים.

בס' ברית אברהם מהרב צב"א אויערבאך אב"ד האלברשטאדט, כתוב אודות ס'... "שו"ת מאמר מודכי מהרב הגאון עו"ה מודכי מהאלבערשטאדט זצ"ל (נרפס

אוצר החכמה

1234567

בברונא שנת תקמ"ט), זמן רב אחר הפרד הגאון ממנו, ולא נמצאו שנים בכל העיר וסביבותי, ולדעתי ביערום חכמי פפד"מ מפני שמצאו בתשו' זו מקום להתגדר, שבסי' נ"ו נדפסת תשובה א', והיא מהגאון בעל פ"י ולא כנכתב במפתחות ממנהיג, המתירה לעשות בראנדטויער להפסקה לכהנים ולא לחוש ע' הביב שמתחת לארץ, וב"ד של פפד"מ לא הסכימו בזה". ועיין ס' גדולת יונתן [עמ' 165] שהרבי ר' יונתן במכתבו מרמז על תשובה זו ומציין על ענין זה ס' שו"ת ח"ס סי' ש"ח, ושו"ת ישועות יעקב או"ח סי' שמ"ג.

(ד) אודות מחלוקת בפפד"מ וסיבתה.

1234567

והעני מעתיק מכתב ידו של היעב"ץ וצוק"ל [שלא נדפס עדיין, מגנזי אוקספורד עמ' כ"ה]

"תתה אגלה הסבה שנמנע הגאון מוהר"י (א"ה הוא בעל פני יהושע) מלצאת מיד במלחמת חובה זו כאשר היה מוטל עליו להיותו הזקן שבחכמי בדור. כאשר עשה לבסוף אחר אשר גברו המים הזדונים.

הענין היה מחמת קטטה ומריבה שנעוררה בפ"פ זה שנתים ימים על דבר החלפנים שנקנסו מן הקיר"ה בקנס ממון עצום ובימים ההם משפחת קאנשי [א"ה היא משפחת קן] משלה ביחיד ק' פ"פ והכבדו עלם עליהם והעריכו כפי אשר יראה בעיניהם טוב וישר כמנהגם מתמול שלשום שלא היה אדם פוצה פה ומצפצף נגד מעשיהם להעריך את יחיד הק' ולדון אותם כטוב וישר בעיניהם ומשנים רבות היתה השנאה כבושה אך עתה נתמלאה הסאה של שנאה וקמו אנשים למחות במעשה ערך הקאנשי ותבעו משפט גם בקשו חשבון ממעות הקהל אשר הוציאו קאנשי לכל חפצם באין מוחה ובלי שאלה והמלכה והאידנא אגב גררא חושבנא עד"ז נחלקו לשני כתות קולפשי [א"ה היא משפחת קולף] נגד קאנשי, ובראות קולפשי שלא יכלו להשיג מבוקשם בדין ישראל וחשבו את הגאון הנ"ל [הוא בעל פני יהושע] במטה צד הקאנשי הגישו עצומותיהם בערכאות ועדיין הדבר תלוי במשפט הקיר"ה, תכלית הדברים קולפשי נהפכו להגאון הנ"ל לאויבים חרפיהו וגדפיהו בפרהסיא באמרם כי מידו היתה הרעה שלא מיחה בקאנשי בעלי זרע ואלמות, לפי דבריהם של קולפשי והגאון היה בידו למחות כי עמדו לפניו למשפט מתחלה ולא מיחה בם על כן הפכו אליו עורף ויבזהו אנשי הבליעל גם נפשו בחלה בם ועזב כבודו והלך מפניהם ותקע אהלו בק' וירמשא מפני השלום וכו' עכ"ל הכת"י. [עיין בס' רבני פראנקפורט פרק י"ח].

כ"ב) ר' שלמה דובעריש הנ"ל בן הגאון רבי צבי הירש אב"ד האלבערשטאדט ^{אוצר החכמה} בעמ"ס כוס ישועות.

לתולדותיו וייחוסו בארוכה ראה הקדמת ספרו עטרת צבי [פיעטרקוב תרס"ח] ובס' כוס ישועות ח"א בהקדמה סובב הולך להשיג על קונטרסו של הרצ"י מיכלזון שכתב בראש ס' עט"צ הנ"ל. ובכתבי הגאונים עמ' 15, ובספר על העיר האלברשטאדט בלועזית, [מאת הרב אויערבאך מהלברשטאדט], וייחוסו בארוכה בספרי היחס, כמו במגילת יוחסין לאדמור"י באבוב. ס' רבינו הקדוש מצאנו ח"א, מאורי גליציה ח"ב עמ' 405, ועוד. ^{אוצר החכמה}

ובשלשלת היחס בסו"ס מעשה רוקח על התורה [תשט"ז הוצאת האלבערטאל] כתוב על ר' צבי הירש הנ"ל ח"ל בספר עטרת צבי קורא לרבנו הרמ"א זקני, וכן בהסכמתו לתורת כהנים עם פירוש קרבן אהרן כתב אדוני אבי זקני וכו' הרמ"א ז"ל. ^{אוצר החכמה} וכ"כ על הגאון בעל שארית יוסף חותני זקני. ^{אוצר החכמה}

גם היה נכד הגאון בעל מגלה עמוקות, כלשון הקדמת ס' כוס ישועות הנ"ל ח"ל ^{אוצר החכמה} והאמת שמעתי כי אמר לי אחד ששמע מפי הגה"צ מהר"ח ז"ל מצאנו שאמר אשר הוא נכד הג' מג"ע מד' צרדים וחשב א' מצד הג' מהרצ"ה מה"ש והראה לי אחד שכן כ' לו הר"י מקאלביעל דעתו עכ"ל.

בס' אלף מרגליות כת"י לידידי הרב מאיר וונדר שליט"א כתב שהיה מצאצאי השר דון יצחק אברבנאל!.

הג"ר צבי הירש היה חתנו של הגאון ר' שמחה הכהן ראפאפורט אב"ד לובלין תולדותיו בס' כלילת יופי עמ' ק"א.

כ"ג) ר' צבי הירש היה בן הג"ר נפתלי הירץ אב"ד לבוב.

כ"ד) אשת ר' נ"ה מ' חיה בת הרב יעקב [שנטבע במים].

כ"ה) בן הרב נפתלי הירש אב"ד לובלין וזוגתו מ' פיגלא ע"ה.

[ע' אוצר הרבי ר' העשיל עמוד ל"ו, קורות היהודים בלובלין דף ס"ב]

כ"ו) בתו של הרבי ר' העשיל זי"ע.

[כל זה מן אות כ"ג עפ"י מכתב הרצ"י מיכלזון בסוף ספר כתבי הגאונים עמ' 141 עפ"י מגילת יוחסין י"שן נושן" וע"ש שמאריך בזה — וכותב לפי זה מובן שר"צ האלברשטאדט מזכיר את הרבי ר' העשיל בתואר זקינו ע"ש].

כ"ז) הרה"ח ר' חיים גדליה פיקסלר זצ"ל [אות י'] ואחותו זקינתי מ' פרומעט רחל ע"ה [אות ט']. היו מצאצאי הרה"ק ר' יעקב קאפל חסיד זי"ע מקולומייא חד מבני היכלא קדישא של רבינו הבעש"ט זי"ע [לפי המסורה בפי הרה"ח יעקב פיקסלר ב"ר].
 יחזק' חסיד חסידות
 יחזק' חסידות

וש"ב הרה"ג מוה"ר אברהם חיים שפיצר שליט"א רב קהל אור החיים סיפר לי שזקנו הרב ר' חיים גדלי' זצ"ל שהיה דייקן גדול חתם את עצמו על מכתב אחד שהוא נין ונכד "להרה"ק ר' חיים מקאסוב זי"ע ולהפני יהושע והשלח"ק, כמו כן אמר לי שאדמו"ר הסבא קדישא מוויזניץ זי"ע כתב אליו מכתבים בתואר שאר בשרי. ואדמו"ר בעל אמרי חיים מוויזניץ זי"ע אמר לו שידוע שהננו קרובים, אך שאין ידוע לו האיך הקשר המדויק.

[מצאתי משפחה בשם גולדצווייג שהיה להם מסורה שהם מצאצאי הרה"ק ר' חיים מקוסוב ע"י בתו פריידה עיין ס' זכרונות המאור ח"ב [עמוד תכ"ט — תר"ב] ומאורי גליציה חלק א' עמ' 669. ואולי יש איזה קשר למסורה הנ"ל]

יחוסו של הרה"ק ר' חיים מקוסוב חוגגתו ראה באבן שתייה, תפארת שבמלכות, ויחוס בעלזא עמודים רל"ב וכו'.

[אשת הרה"ק ר' חיים מקאסוב זי"ע מ' צפורה ע"ה בת הרה"ק ר' יהודה מאיר אב"ד שפיטובקה בן הרה"ק ר' פנחס מקוריץ ולמעלה בקודש עד בעל מגלה עמוקות ומהר"י ווייל. והרה"ק ר' יהודה מאיר חתן הרה"ק ר' יעקב שמשון משפיטובקה נין ונכד להרה"ק מוה"ר שמשון מאוסטרופלי ובעל אפי-רברבי כמבואר באורך בס' ייחוס בעלזא הנ"ל מאת הרב ר' יצחק יורלוב נ"י פרק י"א ע"ש]

לתולדות אא"ז הרה"ק רי"ק חסיד זי"ע

ראה בספר תפארת שבמלכות [י' אלפסי] עמ' 21 — 13. ובס' תורת חסידים הראשונים — קונטרס משנת חסידים עמ' פ"ט — שצ"ה [להרמ"מ וויזניצער נ"י] מה שאסף כעמיר גרנה מפי סופרים וספרים. והגני מעתיק משם ומוסיף כמה דברים.

ואעתיק בזה המאמר היחידי של הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד זי"ע מובא בספה"ק "אהבת שלום" מבנו הרה"ק הארמו"ר רבי מנחם מענדיל מקאסוב זי"ע, ואף הוא מוסיף ומסביר דבריו הק' של אביו בטוב טעם ודעת.

עיי' הוספות בסוף הספר

חלה"ק 'הנה לכאורה קשה על הנוסח בהמ"ז, שאנו מתפללין "ונא אל תצריכנו לידי מתנת בשר ודם – כי אם לידך המלאה הפתוחה", הא כיון שהוא גזירת המקום ב"ה, האיך שייך תפלה ע"ז – והלא דוד המלך ע"ה התפלל ע"ז "ישב עולם לפני אלוקים (תהלים ס"א) והשיב לו הקב"ה "חסד ואמר מן ינצרוהו" כנודע, והנה אאמור"ר (ה"ה הרה"ק הנ"ל) פירש הנוסח של בהמ"ז ע"ד זה, והיינו שאנו מתפללין לפני השי"ת שקבלתינו יהא באופן זה, שהמקבל והנותן יאמינו זה – שמה שהבור"ד נותן אין נתינתו כי אם נתינת ידך, וקאי ג"כ על הנותן, והיינו שהנותן צריך לבקש ג"כ מהשי"ת שיהא בבחינה זו שיאמין שנתינתו הוא מתת אלוקים, ולא נתינתו שהוא בשר ודם עכ"ד ודפח"ח.

אוצר החכמה

הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד ז"ל נפטר בעיר טיסמניץ ביום ט"ו אלול שנת תקמ"ז ושם מנ"כ, וזאת פתשגן הכתב החרות על מצבתו. "תקמ"ז לפ"ק, פה נחצב קבר ללינה, בא יבא צדיק ברנה, הרבני ומופלא מו' יעקב קאפיל ב"ר נחמיה פייביל נפטר יום ד' ט"ו אלול" עכ"ל.

אשתו הרבנית מרת חיה נפטרה עוד בקאלמייא ביום י"ג אייר תקל"ה, ואלה הדברים החרותים על מצבתה. תקל"ה פ"ג אשה צנועה מרת חיה בת ר' זלמן אשת ר' קאפיל חסיד נפ' י"ג אייר ת.נ.צ.ב.ה. עכ"ל.

צאצאיו

להרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד ואשתו הרבנית מרת חיה, היו להם שני בנים ובת אחת,

(א) הרבני רבי יצחק מקאלימייא [נזכר באבן שתייה עמוד ל"ג]

(ב) הרה"ק מוה"ר מנחם מענדיל מקאסוב בעהמ"ח ספה"ק "אהבת שלום", אבי השלשלת קוסוב וזיניץ, ושם אשתו הרבנית הצ' שיינא רחל בת הרה"ח הנגיד רבי שמואל שמחה זיסל מקאסוב, גיסו של אביו הרה"ק ר' קאפיל חסיד.

(ג) הרבנית הצ' מרת כלומה ע"ה שהיתה אשת הרה"ק מוה"ר אורי השרף מסטרעליסק וצ"ל בזיווג השני.

מסופר שהרבנית הנ"ל אמר לה השרף קודם פטירתו שתסע לזיבנברגן ותמצא זיווג וכן היה שנשאה לחסיד בשם הר"ר הירש וממנה יצאו המשפחות הירש [שקראו א"ע על שמו] וגרין בזיבנברגין, [זוגתו של הר"ר מאיר האלענדר שו"ב אהרישאר היתה דור חמישי לר"ק חסיד ע"י הר"ר הירש הנ"ל] (ואולי יש קשר לזה עם מסורת משפחתנו).

***עיין הוספות בסוף הספר**

ובזכרונות המאור עמוד תכ"ז מביא חתנו של הרה"ק ר' יעקב קאפיל בשם הרב אברהם שהרב ר' משה גאלדצווייג כותב שהוא מצאצאיו בן אחר בן וע"ש.
אורייתא 1234567

ועיין עוד בס' כתבי הגאונים עמוד 108 מש"כ שם אודות יחסי הרה"ק והגאון ר' משולם איגרא זי"ע בטיסמניץ.

ובס' זכרון לראשונים [לרח"צ תאומים עמ' 31] מביא שבימי הבעש"ט זי"ע "היתה בעירנו משפחה שנקראה בשם "קאפילעטיס" [פירושו "דגל הזהב"] שממנה מקור מחצבתו של הרה"ק רמ"מ מקוסוב. עוד מובא שם גיסו של הרה"ק רי"ק אחות הרבנית של רי"ק היא מ' זיסל אשת ר' שאלתיאל אייזיק הלוי שטערנהאלל עתיר נכסין שעלה [עם זוגתו] לירושלים [בהיותו בן שמונים] ונכד הרה"ק ר' מן בן הרה"ק ר' אדם בעל שם, וע"ש עובדא עם בן גיסו בעל אהבת שלום.

ראה עוד לתולדות הרה"ק בעל אהבת שלום בספר תקיפא דארעא ישראל [להרמ"מ וויזניצער נ"י] ובקר' אז נדברו [92 תש"ן] בגדולת הספר אהבת שלום. וראה גם ס' עשר צחצחות, ומאורי גליציא ח"ב עמ' 304. וראה קובץ וויזניץ בתפארתה, סיון תנש"א, עמ' ה – ו.
אורייתא 1234567

בהקדמת ס' יושר דברי אמת נזכר שהר"ר משה [בן ר' זלמן] אחיו של הרבנית חי' אשת הרה"ק רי"ק חסיד נשא את חנה אחות הר"ר ישראל זקנו של הישמח משה. [ע' מאורי גליציא ח"ג עמ' 681], וראה עוד בסוף ספר חידושי הגרשוני [קאלאמייא] שם מובא באורך ייחוס משפחת שטערנהאלל הנ"ל.

בקובץ נתלת צבי [ב'] מובא סדר ייחוס להר"ר יהודה לייב מקולומייא שמה מזכיר ייחוסו עד הר"ר משה בהר"ר זלמן [חותנו ואחי אביו של הרה"ק רי"ק חסיד זי"ע] וראה שם פרטים מעונינים [שהוספתי לעיל].
אורייתא 1234567

[והנה ייחוסו בקצרה כמש"כ ס' הנ"ל]

כ"ח) הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד הי' בן מוה"ר נחמיה פייביל זצ"ל

להרבני מוה"ר נחמיה פייביל היה לו שני בנים

א) הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד זצ"ל ושם אשתו הרבנית הצ' מרת חי' ע"ה, בת דודו הרה"ח רבי זלמן אחי אביו רבי נחמיה פייביל, נכדת הטו"ז והב"ח כמשנ"ל

ב) בת אחת שהיתה נשואה להרה"ח רבי שמואל שמחה זימל ז"ל מקאסוב, אבי הרבנית שיינא רחל ע"ה אשת הרה"ק בעל אהבת שלום זי"ע, רש"ז הנ"ל היה ואחיו של הרה"ח מוה"ר יהושע מקוסוב ז"ל שהיה "בעל בכי גדול", אביו של הרה"ק ר' יצחק מקוסוב [ע' אבן שתייה].

כ"ט) רנ"פ הנ"ל בן הרב הגביר מו"ה יעקב קאפיל קאמייאל ז"ל מקאלימייא.

רבי יעקב קאפיל קאמיאל ז"ל בא מגרוש שנייטוך לעיר טשעכנאוועזי והתישב בעיר קולומייא, כגביר עצום, שמה עשה גדולות ונצורות, כל תיקוני העיר נעשו על חשבונו ומכספו, הוא בנה בית הכנסת, בית המדרש ובית המרחץ על חשבונו.

ושני בנים היה להר"ק, (א) מוה"ר נחמיה פייביל הנ"ל, (אבי רבי קאפיל חסיד), (ב) ר' זלמן מקולומייא הנ"ל. (חותנו של הררי"ק).

(ל) בן הצ' מרת פעריל אחותו של רבינו בעל ה"תוספות יום טוב" זצ"ל.

ל"א) שלשלת יחוסו של רי"ק קמיאל הנ"ל הגיע עד לחכמי פרובינציא שכראש המשפחה נחשב רבינו עובדיה מברטנורא זצ"ל.

ל"ב) שם אשת הר"ר זלמן מקולומייא הנ"ל מרת כלומה ע"ה [שלקחה אחר מות אביה] בת הרה"ק רבי שלמה שנהרג על קידוש השם ביום ח' אייר תכ"ד.

ל"ג) בן הגאון רבי דוד הלוי זצ"ל אבדק"ק אוסטראה ולבוב בעל "טורי זהב".

ל"ד) חתן הגאון רבי יואל סירקיש זצ"ל בעל "הב"ח".

ראה לתולדותיו בארוכה בספר הב"ח [א. סירקיש].

כתב בהקדמת ס' זכרי' משלם [לר' זכרי' מענדיל אב"ד פודהייץ] ז"ל הגאון הגדול מ' יואל בעל הבתים בן הרב הגדול מ' שמואל יפה ממשפחת הרב הגדול מהר"ש בעל המחבר יפה תואר נכד הרב הגדול מהר"ש המחבר ספר כלי יקר על נביאים ומבני בניו של הגאון הגדול מ' יודה פאדווה בן הגאון הגדול מהר"ם פאדווה ונין ונכד להגאון הגדול מ' נטע הוליש ועוד מכמה משפחות מיוחסות עכ"ל.

בס' עיר תהלה [עמ' 181] במכתב הג"ר דוד טעבלי אפרתי מביא קטע זה ומוסיף שבעל יפה תואר היה מוה"ר שמואל יפה אשכנזי אב"ד קוסטאנדינא. ובעל כלי יקר על נביאים היה הגאון מו"ד שמואל לאניידו בזמן מהר"מ אלשיך (ע' שה"ג אות ש' 115).

28
 חוזה חכמה
 1234567
 חוזה חכמה

מבשר וקנה. והיה זה הדין ואם כן יחזיקו וספק
בשמי' אצל אפרים אלא וכן יתעורר באלה וזה שאלה
אודות הדין והקדוש עניינים. וזה משקלם של
הדיונים בהם חילול אלה הולכים עליהם וזה
קנה שאנו מבינים האנשים אשר אמרו כי הדברים
ועצמות גדולים הם דברים אחרים כי היסטוריה
בה פירוש היה שם לאלה ה' שם הקדוש
שמואל לה' ה' יוצר. וכן כל המעשה כי חזון סוף
אפס נ' חז' ל' אלה קבלה קדש שכל השמים
בראית אל מה' אלה הם סופו ואף כי הספוק
ואלו נראה שאלה יוכלו להיות כל המעשה
בארץ ישראל ומה שהיה

מצור החכמה

אשר נאמר בזה יום ישיבת אברהם
והוא יום שבת ויום טוב
בשנת ה'תש"ח

מאוסף הרבני ר' אברהם סג"ל שיטא נ"י

הוספה לעמודים רל"ח רס"א

מאמר 'אם ראה המהרש"א את ספר תוספות יום טוב'

מאת דו"ר הר"ר אליעזר ליפמאן רבינוביץ שו"ב מינסק

והערות הגאונים רבי רפאל שפירא בעל תורת רפאל ובעל זכר יהוסף

אוצר החכמה

[מתוך מכ"ע הלבנון ושו"ת זכר יהוסף]

כתב ראל"ר במכ"ע הנ"ל וז"ל ומה שכתב כתר"ה [ה"ר רפאל וורמזר מזולץ] שהמהרש"א נדפס שבעים שנה קודם הדפסת התויו"ט כו', והמהרש"א הוציא לאור חידושי שנת אמ"ת כמו שרשם פרט השנה בחתימת שמו בהקדמתו לחי' אגדות עכ"ל כתר"ה. ימחול לי כתר"ה אם אומר כי לא כן הדבר, כי המהרש"א זצוק"ל נפטר כמה וכמה שנים קודם שנת תמ"א [ואי"ה כאשר אפנה מעט אראה בראיות ברורות עת פטירת המהרש"א, ועתה עת לחשות] ושנת הדפוס מהמרש"א חדא"ג בפעם הראשון לפי דעת הסדה"ד בשמות הספרים שלו הוא 'שפ"ז'. וכפי אשר אנכי חושב את האותיות הראשונות משמו ושם אביו, אשר עליהם רמז המהרש"א בעצמו בסוף הקדמתו וכותב בזה"ל שנת שמאל אליעזר בן אבי מוהר"ר יודא זכרוננו לברכה לפ"ק עולה שצ"א וצ"ע. אך לכל הדיעות לא נדפס שבעים שנה קודם התויו"ט. ואפשר כי רבינו המהרש"א לא ראוהו, ואף אם ראוהו אפשר לומר הטעם על אשר לא הביא אותו, כמו שכתב רבינו המהרש"א זצ"ל בעצמו בהקדמתו לחדא"ג וז"ל גם דע אתה המעיין שלא באתי בחיבור הזה לפרש רק דברי התלמוד שלנו כו'. כי היה מאריך לי הזמן. ומטעם זה נמי לא הבאתי דברי המפרשים כו' ולכן אם תמצא בהם דבר המסכים עמי או הסותר את דברי אל תאשימני על כך כי לא עיינתי בהם כו' ע"ש. ומה שחשב כתר"ה שהמהרש"א חדא"ג הנדפס שנת תמ"ב בפפ"ד הנקרא בשם חידושי מהר"ש (ונמצא גם באוצר הספרים שלי) הוא דפוס ראשון ונדפס בחי' המחבר. לא כן אדוני, כי הוא דפוס שניה כמה שנים אחר פטירתו ורק המדפיס לא שינה נוסח השער וכפי אשר נדפס בפעם הראשון בחייו, וכתב ג"כ מלת ש"י. ושם גופיה בהקדמת המגיה ר' דוד טעבלין כותב מוי שמאל איידליש זצ"ל, וגם כי שם המגיה הנ"ל בהקדמתו 'ולסיבת הקופצים כי רבו לא נמצא עוד כ"א א' בעיר ושנים במשפחה ע"כ ניתן יד ושם להדפיסו מחדש'.

עוד הוסיף בזה ראל"ר הנ"ל במכ"ע הנ"ל בנומר אחר וז"ל

בנומר 21 רוצה הרה"ג דזולץ לחזק דבריו עפ"י דברי הגאון יז"ש [רבי יוסף זכריה שטרן אב"ד שאוול] בהלבנון נומ. 13 שהמהרש"א היה ש"ץ בקראקא והתוס' יו"ט היה ג"כ רב בקראקא. ובעל הב"ח שהיה ג"כ רב בקראקא הריץ תשובה להמהרש"א בשנת ש"ץ כו' ע"ש שהאריך בדבריו. ימחול לי כבוד הרה"ג שליט"א אם אומר כי לא ידעתי האידך ראה

הוספות למגילת'ס ותולדות אנשי שם

בדברי הגאון יז"ש שהמהרש"א היה ש"ץ בקראקא הלא הוא העתיק דברי שו"ת מיס חיים רק קיצר בלשונו ושם מבואר באריכות שמעולם לא היה רבינו ש"ץ ולא קראקא והסימן ש"ץ הוא פרט השנה ששלח הב"ח תשובתו אליו ותיבת בקראקא היינו שהיה הב"ח אז רב בקראקא כי הב"ח היה רב בכמה מקומות ומשם שלח תשובותיו לגאוני דורו והתשובה ההיא כתובה בסי' ע"ט נשלחה להמהרש"א בעת שהיה הב"ח רב בקראקא בשנת ש"ץ.

אוצר החכמה

1234567

בנו. 34 כתב זקן בית החכמה הרה"ח רי"ל בורגס שמכולנו נעלם דברי התוס' יו"ט סנהדרין ג' א' שמביא את המהרש"א. באמת ידעתי גם אני מהתו"ט, וגם תיכף בבוא דברי אז בב"ה העיר לי און במכתב הר' הג' מוהר"ר רפאל שפירא חתן הגאון מוואלאזין ג"כ בזאת אך לא לבי הלך לזה כי אף שבוודאי חיבר רבינו המהרש"א ב' חיבוריו בידו כאשר כותב בעצמו בהקדמתו לחי' הלכות, בכ"ז אחרי אשר נתאחר זמן הדפסו של חדא"ג כ"ט שנים וביניהם נדפס חיבור התו"ט ובוודאי ראה אותו, ע"כ אם היה רצונו להזכירן היה יכול לתקן עוד בחדא"ג. ע"כ לא שמתי אז לבי לזאת. ע"כ.

אוצר החכמה

והנה מה שכתב בזה הגאון ריז"ש במגילת יוחסין שבסוף ספרו שו"ת זכר יהוסף וז"ל ובשה"ג ח"א אות ש ס"י מ"א שמהרש"א היה אבד"ק אוסטרחה בשנת שע"ו וכנראה לו כן מ"ש בח"ה סוף מסכת עירובין בשנת שלום והתו"ט בסנהדרין פ"ק הזכיר ח"ה מהרש"א ואף שגמר התו"ט היה בשנת שע"ז כמבואר בסוף פירושו לסדר טהרות, והח"א על הש"ס נדפס בשנת שצ"א כפי הפרט הרשום בחתימתו בסוף הקדמתו לחא"ג שהוא מר"ת שמו שמואל אליעזר בן אבי מו"ה יהודה זכרוננו לברכה שעולה שצ"א, וכבר השבתי בזה על רב א' [ה"ה הרב ר. ווארמזר הנ"ל] ששגה בזה במ"ש שרש"א הדפיס ספרו עחא"ג על הש"ס בשנת אמת כרשום בסוף הקדמתו לחא"ג אשר כנראה חשב תיבת בן במלואו וכאשר הודה כן במכ"ע הלבנון שחשב כן בטעות לפ"מ שנדפס בע"י דפוס פיורדא משנת תקכ"ד שנכתב בשגגת המדפיס גם הנו"ן מתיבת בן באותיות גדולות אך מ"ש כי לא נדחה החלטתו שכל"ס לא נעלם מעיני הרש"א חבור התו"ט שגמר בשנת שע"ז ואדרבה נותן לו חיזוק יותר בהודעתו שהרש"א היה ש"ץ דקראקא והתו"ט היה ג"כ רב בקראקא וממילא היה נודע לו גם חיבור התו"ט אחר שהרש"א מת בשנת שצ"ב שהוא ט"ו שנים אחר כלות חבור התו"ט ולא ידעתי מאין בא לו לטעות זה שהרי תבאתי מפורש דברי המיס חיים שטעות ביד ההמון שהיה ש"ץ בקראקא שבא להם ממה שלא תבינו דברי סה"ד שכתב על השאלה שכתב הב"ח להרש"א שהיה בשנת ש"ץ. ע"כ.

1234567

[והאריכו עוד בענין זה במכ"ע הלבנון הנ"ל].

ע' קצט. אות יב. נרשם בס' משפחות ק"ק שקלאב [מתוך פנקסי הח"ק. נדפס בקבץ על יד תרצ"ו ע' קנא] 'תקצ"ב ש"ק ז' כסליו. הרב מו"ה בצלאל הרב דקאפוליע'.

עמ' ר. לר' אבא מארי וגיסו ר' זלמן מירלש. בספר לתולדות הקהלות בפולין [לרבי צ. הורוויץ מדרזדן] ע' 179 כתב 'אשת נעוריו [של רבי זלמן מירלש] כנראה היתה בת יעקב אחות אברהם הוא הרב הגאון מו"ה אברהם אבא מארי אשר שמש ברבנות בכמה קהלות ובסוף ימיו אב"ד נאוורדאק ראה בהקדמת שרית קדושת יוס טוב רבי יו"ט ליפמאן אב"ד קאפוליא שכתב כי הג"מ זלמן מירלש היה גיסו של הג"מ אברהם אבא מארי ע"כ אני משער כי אשת נעוריו היתה אחות אברהם ובת יעקב'. ושם בע' 162 כתב ח"ל 'ואביו של הג"מ אברהם דהיינו הג"מ יעקב מווינא אשר נעלה הוא מעל כל ספק שהוא הגאון המקובל מו"ה יעקב טעמירלש שנפטר בווינא ביום א' ו' לחודש ניסן תכ"ו עכ"ל. וכ"כ שם בעוד מקומות. אמנם אף שהשערותיו יכולה להיות נכונה שאשת רבי זלמן היתה בת רבי יעקב מווינא אבי רבי אבא מארי הנ"ל, מכל מקום העובדא שהוא הוא בעל ספד"צ דעקב טעון בירור. וביותר כי הרב הנ"ל כתב בעצמו בספרו כתבי הגאונים ע' כ"א שר' יעקב היה ר"מ בווינא וימת שם יעקב בדמי ימיו ביום ג' ב' לחודש תשרי שנת ת"ח, וראה גם במגילת"ס למשפחת היילפרין שהעתקתי בע' רס"ב כתב על רבי יעקב שהיה 'אב"ד ווינ', ובתולדות הגאון בעל ספרא דצניעותא בכלילת יופי [ח"ב ע' קי"ז] לא נזכר שמץ דבר שכיחן כאב"ד דשם והדבר טעון בירור.

ע' רב. למשפחת לעווין בפניסק. ראה ס' בית עקד ספרים אות ה' מספר 526 היחש לבני לעווין תולדות ת"ר שאול לוין פינסקר ויר"ת ורשה תרמ"ה. וכבר העיר החוקר מ. נדב במאמרו על פינסק קרלין כי חפש ספר זה בספריות מפורסמות ולא נמצא.

ר"ג אות מו. שם המשפחה של האחים רבי חנוך זונדל ור' מרדכי צבי היה גראדזענסקי, כאשר כתוב במכ"ע הצפירה 1891 [ושם האריכו בשבחו של רח"ז] ובס' עיר ווילנא ע' 258. רח"ז נפ. בן ע"ב יא אדר תרנ"א, ורמ"צ נפ. ב' תמוז תרכט. [הכרמל שנה ז' נו 17]. מלבד ייחוסם אל המהרש"א היו מצאצאי הקדוש ר' טוביה מרונאי, לבוש, הרמ"א, המהד"ב, הקקין דיונה, המשאת בנימין, ממשפחת קאצנלנבוין (בעל כנסת יחזקאל היה דודו זקנו) ועוד ככתוב במכתב הרח"ז בהיותו אב"ד סעראצק אל בעל זכר יהוסף ראה שם.

(ובמשפחתם מצאתי הרבה שיווי שמות עם אותם של משפחת דייץ-הנימאן, לדוגמא שם אשת רבי יעקב היתה נעמי בת רבי שמואל אב"ד קארלין, ושם בתו של מ' רחל נעלע היתה בתיה נעמי היא אמי זקינתי, ושם אחת מבניה שמואל)

סיפר לי עוד ר' דוד הנימן כי בני רנ"ל דייץ עברו לגור בווארשא או בעיר אחרת בפולין, ומתחלה לא ידעו בני המקום שהם בני אחותו של הצדיק ר' זונדל שהיה מפורסם בסביבה ההיא, וכשנודע להם הדבר כיבדום ביתר שאת. (גם מסורה זו מתאמת עם מקום רבנותו של רח"ז הנ"ל שהיה בסעראצק ואח"כ בפולטוסק פ. לאמזא בפולין).

ע' רז. שם משפחתו של המלבושי יר'ט רשמתי כפי שרשום בלוח אחיאסף משנת תרג, וכן בנחלת אבות במקומות אחרים נרשם 'באסלאבסקי' [ס' בדרך עץ החיים ועוד].

ע' רח. אודות הצמח צדק מלובאוויטש. ראה בתשובת המלבושי יר'ט הנדפסת בשדי חמד ומשם בילקו'ש מועדים חלק ב סי' ע"ו כתב "דעתי נוטה יותר...כדעת הג' בצ"ץ החדש...דלפ"ד הנכון כן" שית'ת הצי'צ מובאת שמה בשאלת הגאון בעל שדי חמד ע"ש].

ע' ריד. המלבושי יום טוב מובא כמה פעמים בס' שדי חמד בתוארים מיוחדים 'ראיתי ליד ידי אישי כ"ג הגאון מוהר"ו"ט הכהן יצ"ו בסה"ב מלבושי יר'ט' [אישות סי' א' אות י.] 'ובשו"ת מלבושי יר'ט הנד"מ ליד ידי אישי כ"ג וכו' [כללים מע' א אות קמה]. 'ראיתי בס' יקר הנד"מ מלבושי יר'ט ליד ידי אישי כ"ג וכו' [שם אות בשן]. 'אחר זמן רב נדפס ספר הבהיר מלבושי יר'ט ליד ידי אישי כהן גדול וכו' [כללים מע' נון כלל לו].

ע' רטו. רבי נח רבינוביץ אב"ד טינקאוויטש. מתולדותיו בס' עץ חיים וואלוזין [ע' 418, 250] חתימתו בס' שיבת ציון לא"י סלוצקי (ח"ב ע' 29 18).

ע' ריד. מאמנאשטירשצינא. ע' בית רבי ע' ק"ה אודות ר' נטע רב החסידים בעיר ממקורבי הצמח צדק שכיהן שמה בהיות הגרא"מ רב האשכנזים.

ע' ריד. לר' יהושע נתן גנעסין אב"ד פוצעפ. נודע בשם 'ר' העשיל נטע' היה לו ישיבה שהרביץ בה תורה לתלמידים, ובתר בטובי תלמידיו ושלחם אל האדמ"ר רש"ב מלובאוויטש לישיבת תר"ת, ביניהם היה רבי משה מרדכי פאהרעלסקי [עמרמי] אב"ד פוצעפ ובסוף ימיו בא"י מ"ס דרכים למשה ועוד, רבי זלמן דוב מדרבין ר"מ ישיבת תר"ת שצעדרין, ורבי אלתר שמחוביץ מחברון וירושלים שהעמיד הרבה תלמידים. והאדמ"ר מהרי"ץ מלובאוויטש מאריך בשבחו באגרותיו. נפטר בשנת תרפ"א. ולאחרונה נדפסה תשובה ממנו בקובץ אהלי שם [ו] ושם האריכו בתולדותיו. [שמה כתוב כי נתקבל לרב בקריטשוב בשנת תרמ"ג, אמנם תשובת המלבושי יר'ט אליו היא מלפני תרמ"א -שנת הדפסת ספר מלבושי יר'ט-, וכנראה היה כבר אז מו"ץ קריטשוב].

ע' רטז. לר' ראובן אב"ד דווינסק בעל ראש לראובני [מחותנו של המלבושי יר'ט]. ע' הקדמת ס' שו"ת זכר יהודה להגה"ח רבי יהודה לייב בטלן מדווינסק הנדמ"ח עמ' 10 הע' 28 שמציין לכתה"ע היום תרמ"ז גל' 159, בית שלום עמ' ס"ט-ע"ב. וראה בס"ס רבנו מאיר שמחה לר' ז.א. רבינר עמ' רס"ו-רפ"ז.

ע' רטז. רבי חנוך פרידלאנד. מה"ס דברי חנוך [שו"ת, לבוב תרמ"ד] ודברי דודים [שו"ת, לבוב תרנ"ו]. מכתב ממנו בס' שיבת ציון (א"י סלוצקי ווארשא תרנ"ב). מתולדותיו בס' עץ חיים וואלוזין ע' 389. ונזכר בס' הגדול ממניסק ע' 89, וס' מינסק עיר ואם כרך א'.

שם. רבי בנימין זאב אב"ד יעקטארינסלאוו. נזכר בשדי חמד פאת השדה מע' ברכות סי' ט, מערכת ברכות סי' ג, מכתב ארוך ממנו בס' באר בשדי מכתב כ"ד, פקועות שדה סי' ב מכתב ממנו.

ע' רכז. העתק הסכמה נלהבת מהמלבושי יר'ט על שו"ת שפת הים על או"ח ויר"ד [וויילנא תרל"ה] מאת רבי יחיאל מיכל וולפזון אב"ד דק"ק פאריטש סלץ ויאנישוק [חתן רבי חיים זלמן אב"ד מיר, מתולדותיו בספר מיר ע' 38].

'כאשר בא בצל קורתיו כבוד יד"ג הרב הגאב"ד פאריטש כש"ת מו"ה יחאל מיכל נ"י ובידו מחברתו קודש המעידה על הפלגת שקידתו ועוצם חריפותו ובקיאותו בכל חדרי תורה לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא כאחד הגדולים כאשר ראיתי והכרתי במשך